

Archeologisch
vooronderzoek met ingreep
in de bodem via
wetenschappelijke
vraagstelling
Eindverslag

Puurs Sint Amands - Masterplan
Tuinen van Puurs
(fase 1A en 1B (partim))
(prov. Antwerpen)

Auteurs: Natascha DERWEDUWEN

Projectcode: 2021B298

Vergunningsnummer:	2021B298
Projectleider:	Christof Vanhoutte
Naam erkende archeoloog:	MONUMENT – VANDEKERCKHOVE (Archeoloog type 1)
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
veldwerkleider:	Natascha Derweduwen
Archeologisch team:	Jana Bas, Natascha Derweduwen
Bevoegde Vlaamse overheid:	Sarah Hertogs (Erfgoedconsulent Archeologie, Onroerend Erfgoed) Rica Annaert (Erfgoedconsulent Archeologie, Onroerend Erfgoed)
Plannen:	Jana Bas, Natascha Derweduwen
Provincie:	Antwerpen
Gemeente:	Puurs
Deelgemeente:	Sint-Amands
Plaats:	Kloosterhof - Hondsmarkt
Opgravingsplan op bouwplannen	zie bijlage
Projectcode:	PUKL21
Kadastergegevens:	Puurs, afdeling 1, sectie D, 488e, 489b,490b, 497k, 497s, 497h,450d, 447k 448l, delen van 487h, 487p, 477e, 476c,474a, 474b, 472t, 472v, 468m, 492p, 507p, 494d, 506d2, 457k, 451y, 467f, 451a2, 451b2, 446h, 443b, 442e, 439f, 433k, 430m, 430p, 425d, 500l5, 500v5, 500w5, 500w4 en 500y4
Topografische kaart:	zie plan in bijlage
Begindatum onderzoek:	21/10/2021
Einddatum onderzoek:	22/10/2021
Relevante termen thesauri:	Proefsleuvenonderzoek, Nieuwe/Nieuwste Tijd
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Gemeente Puurs Sint Amands Adres instantie Postcode Stad instantie
Titel:	Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem via wetenschappelijke vraagstelling PUURS SINT-AMANDS –MASTERPLAN TUINEN VAN PUURS (fase 1A en 1B) (prov. Antwerpen). eindverslag.
Rapportnummer:	2021/13
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

0. INHOUDSTAFEL

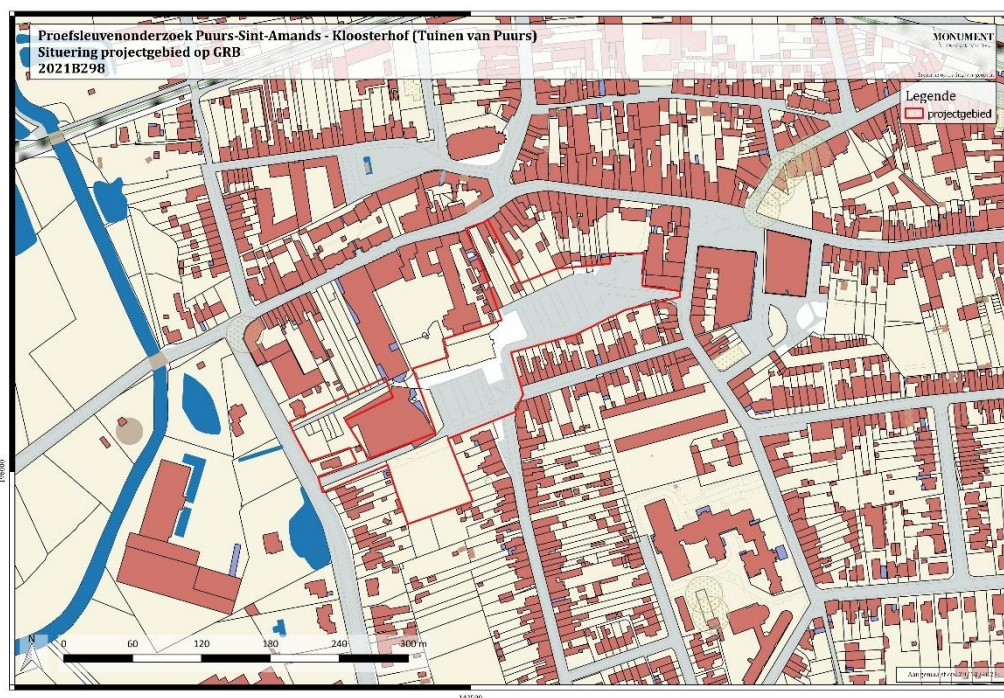
0. INHOUDSTAFEL	3
1. INLEIDING	5
2. BESCHRIJVEND GEDEELTE	7
2.1. BESCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT	7
2.1.1. Vraagstelling.....	7
2.1.2. Randvoorwaarden.....	7
2.1.3. Bestaande toestand	8
2.1.4. Geplande werken	9
2.2. WERKWIJZE EN OPGRAVINGSSTRATEGIE	12
2.2.1. Beschrijving en motivering onderzoeksstrategie.....	12
2.2.2. Gebruikt materiaal.....	14
2.2.3. Motivering eventueel afwijkende methodiek	15
2.2.4. Inbreng specialisten	18
2.2.5. Algemene wetenschappelijke advisering.....	18
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS.....	19
3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	19
3.2 LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	20
3.3 GEOLOGISCHE SITUERING.....	21
3.4 BODEMKUNDIGE SITUERING	23
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	24
4.1 HISTORISCHE BESCHRIJVING PROJECTGEBIED.....	24
4.2. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	28
4.2.1. Centraal Archeologische Inventaris.....	31
4.2.2. Archeologienota's.....	32
5. BESCHRIJVING VAN DE RESULTATEN	35
5.1. STRATIGRAFIE	35
5.2 SPOREN EN STRUCTUREN	43
5.2.1. Muurresten	44
5.2.2. Kuilen	49
5.3. VONDSTEN	51
5.4. VOORLOPIGE INTERPRETATIE	52
6. BELANG EN WAARDERING	53

6.1. AARD VAN DE POTENTIËLE KENNIS	53
6.2. WAARDERING VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE.....	53
6.3. ARCHEOLOGISCH ADVIES.....	53
7. SAMENVATTING	54
8. BIBLIOGRAFIE	56
8.1. LITERATUUR	56
8.2. INTERNETBRONNEN.....	56
9. BIJLAGEN	57

1. INLEIDING

Vanuit praktisch en economisch standpunt werd gekozen om binnen dit dossier het archeologisch vooronderzoek via **wetenschappelijke vraagstelling** te laten verlopen. De voornaamste reden hiervoor is de archeologische werken los van de geplande aanvraag van de omgevingsvergunning uit te kunnen voeren. Op die manier dienen geen voorwaarden/maatregelen genomen te worden binnen de later geplande omgevingsvergunningsaanvraag en dient bijgevolg ook geen archeologienota te worden gekoppeld aan de omgevingsvergunning. De ingrepen over het projectgebied zullen in verschillende fases plaatsvinden (zie infra).

Voorafgaand het proefsleuvenonderzoek werden reeds een bureaustudie (2020B287) en een landschappelijk profielputtenonderzoek (2020E120) uitgevoerd met als doelstelling de archeologische waarden zonder ingreep in de bodem vast te stellen. Aangezien hierbij de aanwezigheid van een archeologische site niet kon worden uitgesloten, werd verder archeologisch onderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Onderhavig verslag is de neerslag van de resultaten van het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek binnen fase 1A en 1B (partim) (zie infra). Het doel van dit onderzoek is gefundeerde uitspraken te kunnen doen over de archeologische waarde van de totaliteit van het reeds onderzochte terrein fase 1A en 1B (partim) door een beperkt maar statistisch representatief deel van het terrein op te graven. Op deze manier kan een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft over verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen. Daarnaast is er ook een duidelijk zicht op de bodemopbouw.

Figuur 1: Situering van het projectgebied op het kadasterplan.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Beschrijving van de onderzoeksopdracht

2.1.1. Vraagstelling

Het projectgebied situeert zich binnen het centrum van Puurs-Sint-Amands. De doelstelling van het onderzoek is het voorkomen van de vernietiging of beschadiging van het archeologisch archief als gevolg van de geplande werken. Het onderzoek stelt zich als doel om de aanwezige archeologische kennis te vergaren en te analyseren. Hierbij gaat het om een inzicht te verwerven in de dorpsontwikkeling van Puurs-Sint-Amands. Volgens de historische bronnen en het reeds verricht archeologisch en historisch onderzoek gaan de vroegste sporen terug tot de vroege middeleeuwen. Volgens J. Verbesselt¹ zou Puurs het centrum gevormd hebben van één van de grootste Karolingische domeinen in Brabant. De historische bebouwing binnen de contouren van het projectgebied concentreren zich voornamelijk in het noorden en het westen. De historische kaarten tonen vanaf de Villaretkaart (1745-1748) nagenoeg een continue aanwezigheid van bewoning tot aan het einde van de 19^e eeuw (Popp-kaart). Ten zuiden van het centrum kwamen sporen aan het licht daterend uit de IJzertijd en Romeinse periode (CAI locatie 212763). Mogelijks kan het onderzoek dus sporen uit deze periodes of voorgaande periodes aan het licht brengen.

2.1.2. Randvoorwaarden

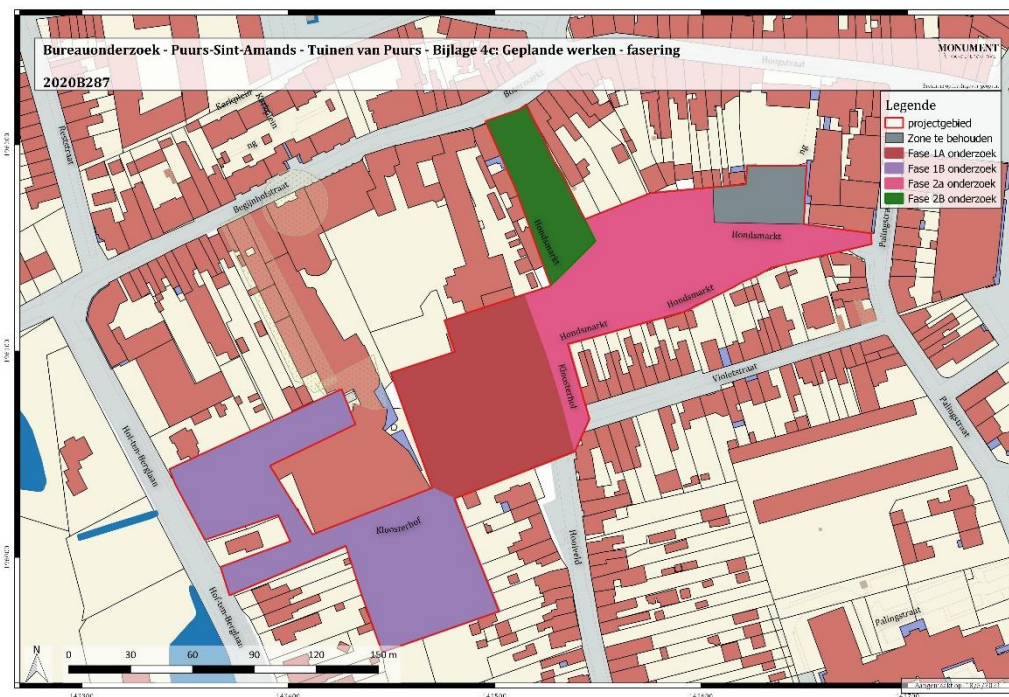
De uitvoering van het archeologisch vooronderzoek wordt afgestemd op de timing van de geplande werken. Deze is voorzien in een tweeledige fasering:

Fase 1 omvat het westelijke deel van het plangebied (Hof-ten-Berglaan – Kloosterhof parking ten zuiden – Kloosterhof parking centraal). Fase 1 wordt op haar beurt opgesplitst in fase 1A en 1B (partim). Fase 1A omvat het nieuw administratief dienstencentrum en fase 1B omvat de Hof-ten-Berglaan en het zuidelijke deel van het Kloosterhof.

Fase 2 omvat het oostelijke deel van het plangebied (Hondsmarkt – Ursulinenpad).

De rapportage van deze deelgebieden zal eveneens gefaseerd gebeuren gezien de timing van de werken. Onderhavige rapport is het verslag van het proefsleuvenonderzoek fase 1A en 1B (partim). Later volgt dan het proefsleuvenonderzoek en bijhorend verslag voor fasen 1B (partim), fase 2A en fase 2B.

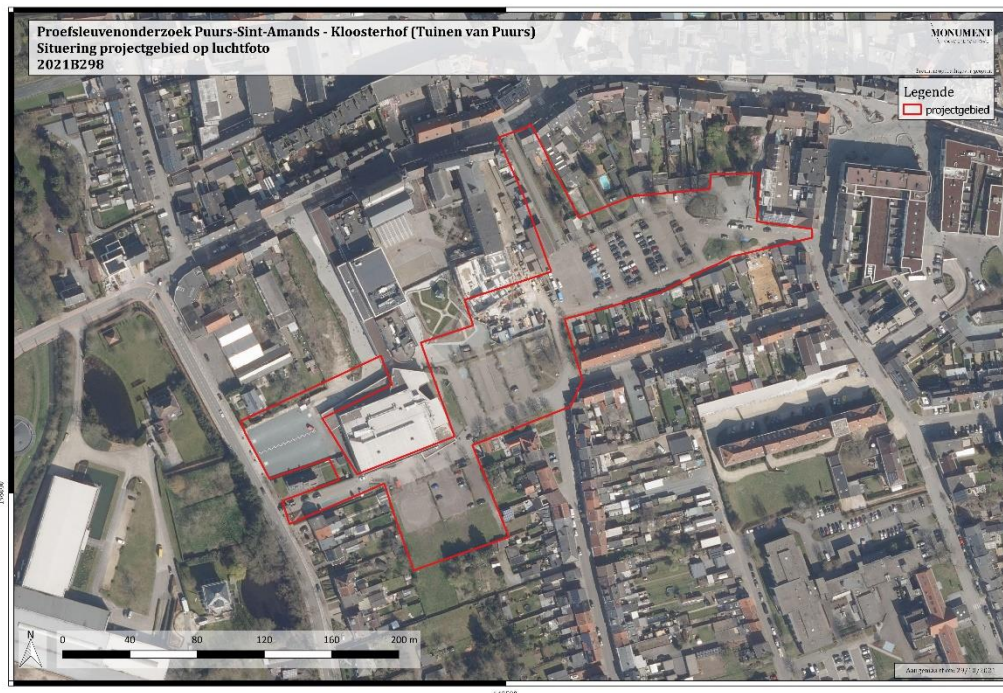
¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13511>

Figuur 2: Projectgebied met aanduiding van de fasering van de geplande werken.

2.1.3. Bestaande toestand

Het volledige projectgebied heeft een oppervlakte van ongeveer 1,9ha en strekt zich uit over het centrum van Puurs. Verschillende straten maken deel uit van de site waaronder Forum en Kloosterhof in het westen. Deze beide straten vormen de noordelijke en zuidelijke grens van de sport- en evenementenhal. Deze laatste maakt geen deel uit van het projectgebied maar zal binnen afzienbare tijd gesloopt worden. Verder ten oosten loopt het Kloosterhof, ten zuiden van het Sint-Jan Berchmansinstituut Campus Begijnhof. Het Kloosterhof mondt uit in de Hondsmarkt dat in het noorden overgaat in het Ursulinenpad. Het projectgebied wordt grotendeels ingenomen door verharding die dient als parkeerplaats. Grenzend aan het Ursulinenpad zijn twee langgerekte percelen (447k en 448l) met woningen grenzend aan de Botermarkt ten noorden en tuinzones grenzend aan de Hondsmarkt in het zuiden. Een groot deel is ook voorzien van bebouwing.

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op recente luchtfoto.

2.1.4. Geplande werken

Een eerste fase betrof het afbreken van de gebouwen grenzend aan de Begijnhofstraat die onderdak gaven aan de polyvalente zaal en de verbouwing van het gebouw dat plaats bood aan de podiumzaal. Er kwam een nieuw gebouw waar het OCMW, de cinema en een eetgelegenheid onderdak kregen. Deze bovenstaande werken werden uitgevoerd in 2017.

Een tweede fase betrof de afbraak van woningen en de bouw van nieuwe bouweenheden ter hoogte van het Harmoniepad. Het eerstvolgende project betreft de afbraak van de sport- en evenementenhal alsook de bouw van het nieuwe gemeentehuis met ondergrondse parking. De resultaten van deze studie zullen worden toegevoegd aan de gunningsleidraad voor de kandidaten van de design- en Build constructie. Deze werken dienen nog uitgevoerd te worden.

Een derde fase bestaat uit de heraanleg van de kloostertuin waarbij men de creatie van een groene zone met wandelpaden voor ogen heeft. De speelplaats van het Sint-Jan Berchmansinstituut zou behouden blijven. De ijskelder – ingekapseld in de nog aanwezige sporthal – zal verplaatst worden naar de tuin.

De vierde fase is het ontwerp van deze studie. Hierbij voorzien men de start van de verbouwing van de bestaande sport- en evenementenhal. Tevens zal een nieuw administratief centrum worden opgericht meteen ten oosten van de sporthal. Hiervoor dienen de bestaande parkeerplaatsen ter hoogte van de Kloosterhof te wijken. Ook de Hondsmarkt maakt deel uit van deze fase. De bestaande parkeerplaatsen en verharding zullen wijken voor een dorpstuin met wooneenheden.

Uiteraard dient er ook ruimte voorzien te worden voor parkeergelegenheid. Deze zal zich bevinden ter hoogte van de Kloosterhof (in het westen van het projectgebied) op maaiveldniveau. De parkeerplaats voorzien 16 staanplaatsen. Hiervoor wordt een verstoring van zo'n 60cm onder het maaiveld verwacht. De huidige toestand toont hier reeds aanwezig asphalt- en grindverharding.

Zowel het nieuwe administratieve centrum ter hoogte van de parkeerplaatsen op het Kloosterhof, als de vernieuwde Hondsmarkt zal voorzien worden van een ondergrondse parkeergarage bestaande uit één verdieping met inplantingsoppervlaktes van respectievelijk 3265m² en 2900m². Verwacht wordt dat deze een aanzetdiepte tot 4m onder het maaiveld zullen kennen.

Andere verhardingen voor de ontsluiting van het centrum situeren zich ter hoogte van het Forum en ter hoogte van de Hof-ten-Berglaan in het westen. Deze verharding zal eveneens een verstoring van zo'n 60cm onder het maaiveld teweeg brengen. Gelijkaardige verhardingen zijn tevens voorzien in het oostelijk deel van het projectgebied. Het Ursulinenpad zal behouden blijven als doorgangsweg naar de Botermarkt.

In het zuidwesten van het projectgebied, ter hoogte van het Kloosterhof, wordt ook bebouwing voorzien. De diepte hiervan is nog niet gekend, dus dient men uit te gaan van maximale verstoring. Eveneens ten oosten van het Ursulinenpad wordt bebouwing voorzien, alsook ter hoogte van de Hondsmarkt.

Een gedeelte van het projectgebied in het noordoosten, ten noorden van de Hondsmarkt gelegen tussen bestaande bebouwing, zal geen ingrepen ondervinden. Deze zone werd dan ook uitgesloten van het werkgebied.

De uitvoering van bovenstaande geplande werken zal in twee grote fasen gebeuren. Fase 1A ter hoogte van het Kloosterhof en fase 1B ter hoogte van de Hof-ten-Berglaan, terwijl de tweede fase de Hondsmarkt onder handen neemt (Figuur 2).

Figuur 4: Projectgebied met aanduiding geplande werken.

Figuur 5: Projectgebied met aanduiding van de te behouden zone.

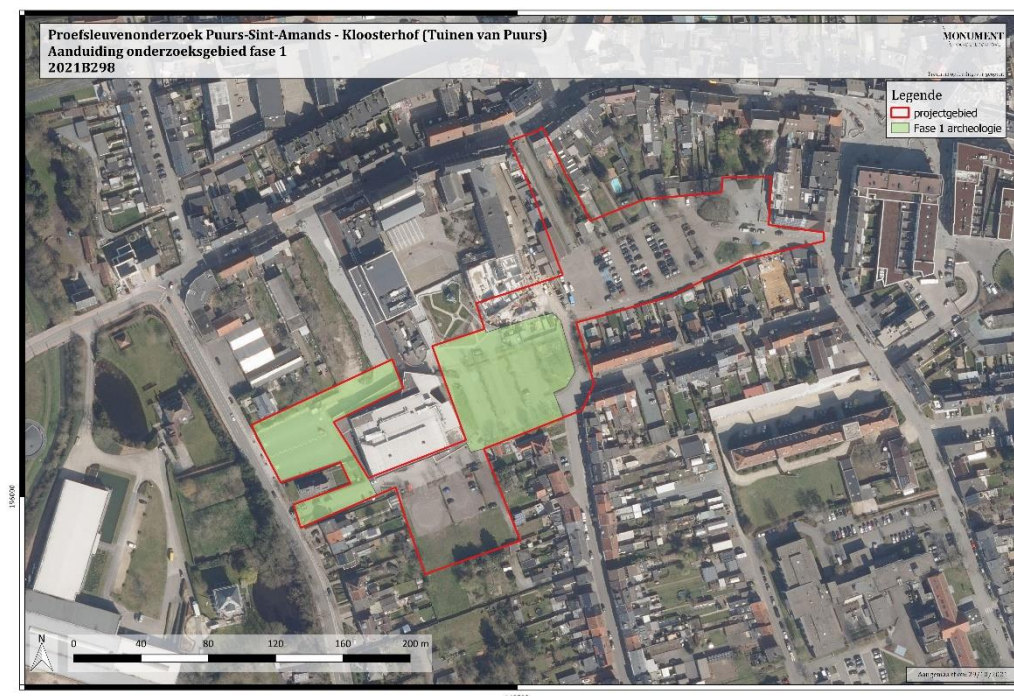
2.2. Werkwijze en opgravingsstrategie

2.2.1. Beschrijving en motivering onderzoeksstrategie

Om na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, diende dit terrein onderzocht te worden door middel van proefsleuven. De sleuven zijn bij voorkeur noordwest-zuidoost georiënteerd. Op die manier is er het meeste kans om sporen gerelateerd aan de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen aan te snijden. Om een zicht te krijgen op de bodemopbouw van het terrein dienen er – in geschrant patroon – profielputten aangelegd te worden.

Om een dekkingpercentage te bereiken van 10% is aangeraden te werken met proefsleuven van 1,80m tot 2m breed met een tussenafstand van 12 tot 15m (middenpunt tot middenpunt). Door bijkomende kijkvensters en/of dwarssleuven wordt getracht een totale dekking te bereiken van 12,5%, wat wenselijk is om degelijke uitspraken te doen voor het geheel van het terrein.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichtenvan de sleuven gebeurde aansluitend door de technische dienst van de gemeente Puurs. Voor het grondwerk werd gebruik gemaakt van een bandenkraan met niet getande kraanbak.

Figuur 6: Aanduiding van het onderzoeksgebied in deze eerste fase van het archeologisch vooronderzoek (fase 1A, fase 1B (partim)).

Gezien de uitgevoerde bureaustudie (2020B287) en de landschappelijke profielputten (2020E120) de aanwezigheid van een archeologische site niet konden uitsluiten, werd overgegaan tot een proefsleuvenonderzoek. In totaal werden 9 sleuven aangelegd in deze eerste fase van het proefsleuvenonderzoek. De oppervlakte van het onderzoeksgebied fase 1 bedraagt 8025,42m² (Figuur 6). In totaal werd zo'n 410m² onderzocht via de proefsleuven, goed voor zo'n 5,10% van het onderzoeksgebied fase 1. De reden voor het relatief lage percentage onderzocht terrein is te wijten aan de vele verstoringen binnen het onderzoeksgebied onder de vorm van kabels, leidingen en rioleringen, waardoor grote delen van het terrein reeds tijdens het verloop van het onderzoek konden uitgesloten worden (zie infra). Het proefsleuvenonderzoek stelt ons in staat een gedegen conclusie te trekken over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied.

Sleufnummer	Oppervlakte
1	57,11 m ²
2	51,6 m ²
3	5 m ²
4	56,38 m ²
5	18,22 m ²
6	59,83 m ²
7	53,34 m ²
8	53,83 m ²
9	54,28 m ²
Totaal	409,59 m²
%	5,10%

Tabel 1: Opengelegde m²/sleuf.

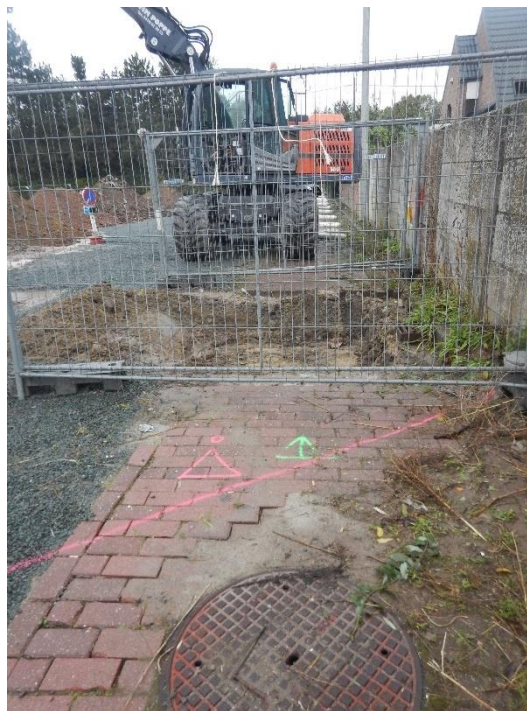
Figuur 7: Situering van de werkputten op het recente luchtfoto.

2.2.2. Gebruikt materiaal

Het veldwerk werd uitgevoerd op 21 en 22 oktober 2021 door erkend archeologe en veldwerkleider Natascha Derweduwen en assistent-archeologe Jana Bas. De sleuven werden aansluitend gedicht. Voor de uitgraving van de sleuven werd een bandenkraan met platte graafbak van 1m80 breed gebruikt. Voor de parking in het oosten van het onderzoeksgebied fase 1 werden de klinkers voorafgaand opengebroken. De onderliggende stabiliserende mortellaag werd onder archeologisch toezicht opgebroken en verwijderd zodoende het archeologisch relevant niveau, dat zich onmiddellijk onder deze laag bevond, zo min mogelijk te beschadigen bij het uitgraven. De bodem werd afgegraven tot het archeologisch relevante niveau onder begeleiding van de veldwerkleider. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd (code **PU(urs)KL(oosterhof)21 2021B298**) en beschreven. Teneinde een goed inzicht te krijgen in de bodemopbouw werden 8 profielen opgeschoond, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. De foto's werden genomen met een Nikon Coolpix waterproof 18m/59ft Shockproof 2m 6.6ft met optical zoom 4.3 – 21.5mm 1:2:8. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken met vondstenkaartje. Het digitaal inmeten van de sporen en het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (m TAW) werd gedaan door middel van een GPS toestel.

2.2.3. Motivering eventueel afwijkende methodiek

Het werkputtenplan vertoont enkele afwijkingen ten opzichte van de voorgestelde proefsleuven. Dit was voornamelijk te wijten aan de aanwezige leidingen voor nutsvoorzieningen die intact dienden te blijven. Op de westelijke parking werd de meest noordelijke sleuf niet doorgetrokken. Bij het aanleggen van een proefput centraal op de locatie van de voorziene sleuf, werd de riolering en de glasvezelkabel visueel vastgesteld waardoor het doortrekken van de sleuf geen verder nut had. Het mag duidelijk zijn dat deze zone helemaal verstoord werd bij het aanleggen van deze nutsvoorzieningen.

Figuur 8: Locatie van de proefput ter hoogte van sleuf 3 met in de voorgrond het riooldeksel met afloop richting straat.

Figuur 9: Fotografische opname van de zone met de glasvezelkabel. De situering van deze kabel blijkt duidelijk uit de losse grond tussen de klinkers en de verkeersborden. Bemerkt eveneens de putdeksels die het verloop van de riolering duidelijk schetsen.

De sleuven op de oostelijke parking werden zowel aan de noordzijde als de zuidzijde iets ingekort. De zuidzijde omwille van de straat die behouden blijft en ten noorden omwille van de aanwezige leiding op de KLIP (Figuur 12). De meest oostelijke sleuf 5 werd onderbroken en in oriëntatie licht gewijzigd omwille van de aanwezige leidingen en de boom die behouden blijft. Op Figuur 10 zien we de locatie van het zuidelijk deel van sleuf 5 waarbij langs de boom en bestaande inrichting wordt gegraven. In de achtergrond kunnen we ook de elektriciteitskabinen bemerken. De aangetroffen leidingen in dit deel van de sleuf lopen daarginds, waardoor de sleuf niet tot op het moederboderniveau werd aangelegd.

Tenslotte kunnen we nog vermelden dat de sleuf 2 halverwege licht werd opgeschoven in noordelijke richting omdat een recente fundering werd aangetroffen. Hierbij werd besloten verder te sleuven naast deze fundering.

Figuur 10: Start aanleg sleuf 5 langs de boom en bestaande inrichting.

Figuur 11: Zicht op de fundering centraal in sleuf 2 aangetroffen.

Figuur 12: Voorgesteld proefsleuvenplan geprojecteerd op de KLIP.

2.2.4. Inbreng specialisten

Niet van toepassing.

2.2.5. Algemene wetenschappelijke advisering

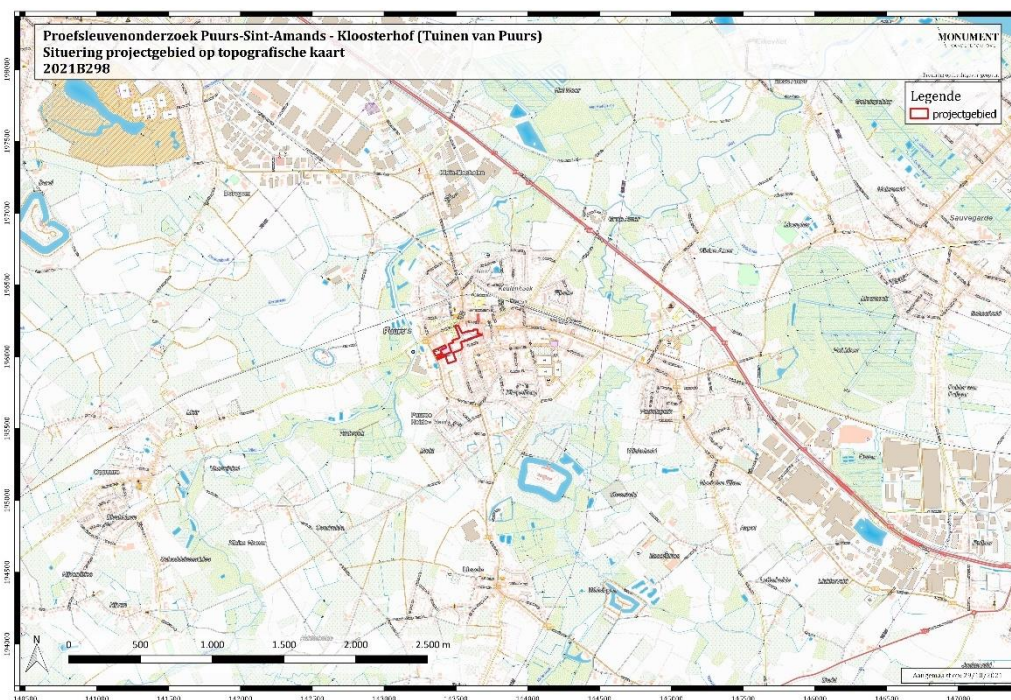
Voor de wetenschappelijke begeleiding werd een werfbezoek georganiseerd op vrijdagochtend 22/10/2021 voor de erfgoedconsulenten betrokken bij dit project.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

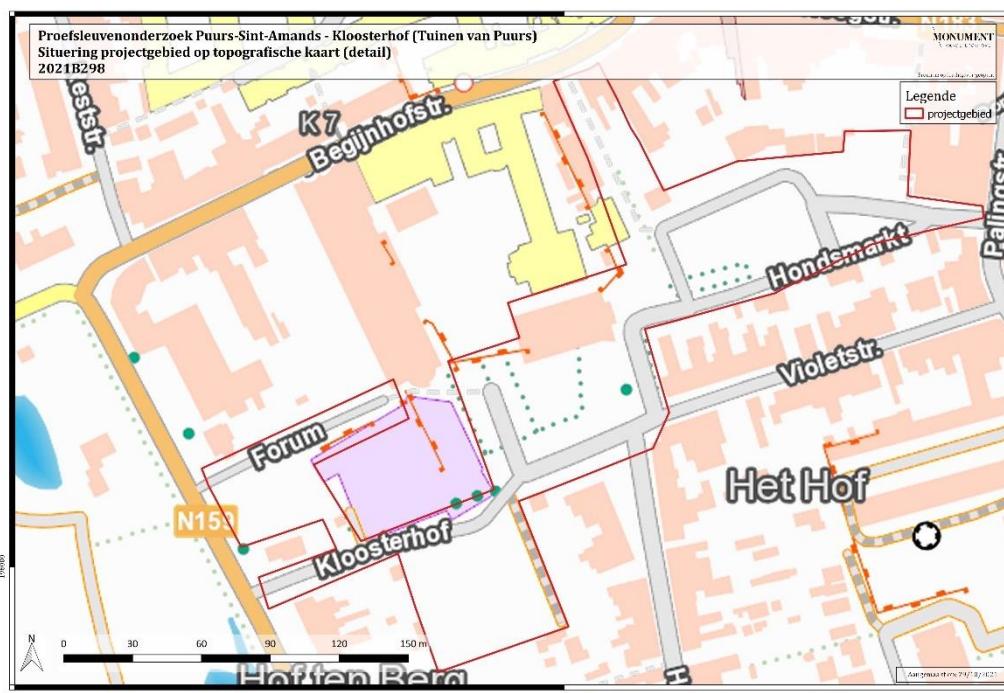
3.1 Topografische situering

Puurs-Sint-Amands bevindt zich in het uiterste zuidwestelijke deel van de provincie Antwerpen. Het maakt deel uit van de gemeente Puurs dat omringd wordt door Niel, Boom en Rumst in het noorden, Willebroek in het oosten, Londerzeel in het zuiden (Oost-Vlaanderen), Sint-Amands en Bornem in het westen. De westelijke grens wordt gevormd door de Schelde. Op haar beurt bestaat Puurs-Sint-Amands uit de deelgemeenten Ruisbroek, Breendonk, Liezele, Oppuurs, Kalfort, Lippelo en Puurs.

Het plangebied bevindt zich in het noordoosten van de gemeente, in de deelgemeente Puurs. Het uitgebreide projectgebied neemt een significant deel in van het westelijke centrumdeel. Het geheel lokaliseert zich in de hoek gevormd door de Hof ten Berglaan en de Begijnhofstraat.

Figuur 13: Situering van het projectgebied op de topografische kaart.

Figuur 14: Situering van het projectgebied op de topografische kaart (detail).

3.2 Landschappelijke situering

Puurs-Sint-Amands behoort tot het historisch cultuurlandschap van Klein Brabant – Vaartland en Buggenhout. Het gebied maakt deel uit van de zandstreek binnen een oostelijke uitloper van de Vlaamse vallei. De Scheldevallei begrenst de regio in het noorden en westen, terwijl de Rupelvallei zich ten oosten bevindt. Aan de oostelijke zijde van het onderzoeksgebied bevindt zich de Grote Molenbeek. Deze vloeit met een algemene zuidwestelijke-noordoostelijke richting naar het bekken van de Rupel. Aan de westelijke zijde van het onderzoeksgebied bevindt zich de Molenbeek. Deze beek vloeit in een zuidwestelijke-noordoostelijke richting samen met de Grote Molenbeek ten zuidoosten van het onderzoeksgebied. Het gebied is laaggelegen en kent een zacht golvend karakter. De hogere waarden bevinden zich in het zuidelijke deel van de gemeente, met name in de zuidoostelijke hoek waar de waarden stijgen tot ongeveer +15m TAW. Het noordelijke deel van de gemeente heeft waarden die naar zeespiegelniveau neigen. Puurs-Sint-Amands maakt deel uit van het Beneden-Scheldebekken.

3.3 Geologische situering

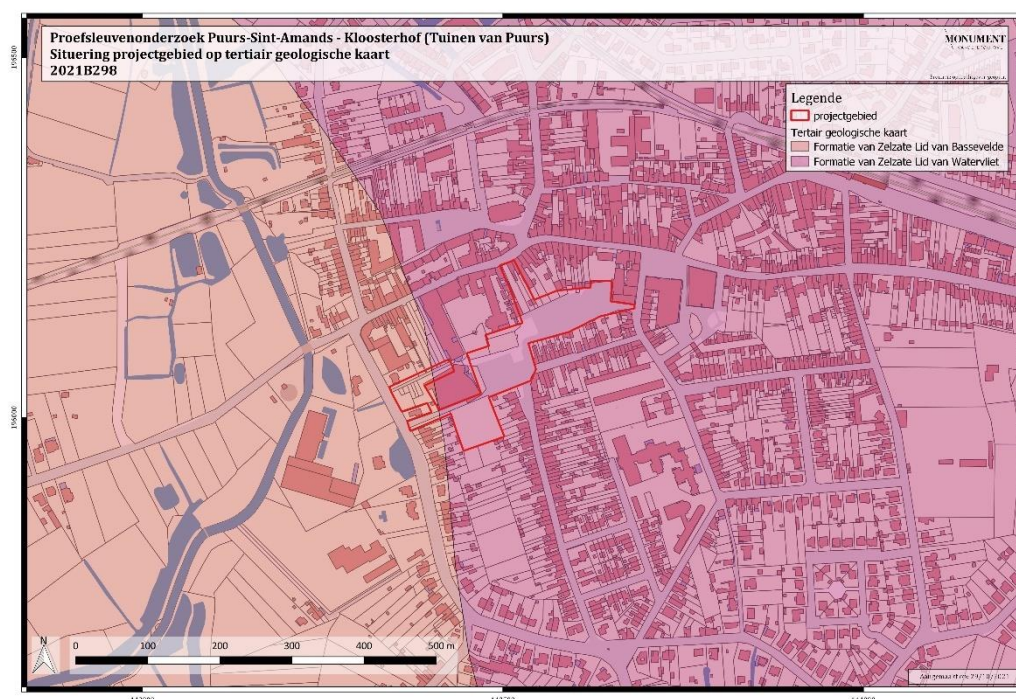
De bodemopbouw binnen het projectgebied behoort volgens de Quartair geologische kaart tot een profieltype met drie verschillende quartaire eenheden: de Formatie van Gent en de Formatie van Zemst met de leden van Lembeke en Bos van Aa.

De Formatie van Gent is samengesteld uit eolische sedimenten. Deze formatie komt hoofdzakelijk voor aan de voet van de meeste hellingen en waar het Tertiair substraat dagzoomt. De Formatie is samengesteld uit twee sedimenteenheden. Vanaf het maaiveld zijn er homogene eolische afzettingen aanwezig. In deze eenheid worden er subpakketten met variërende zandige en lemige sedimenten gevonden.

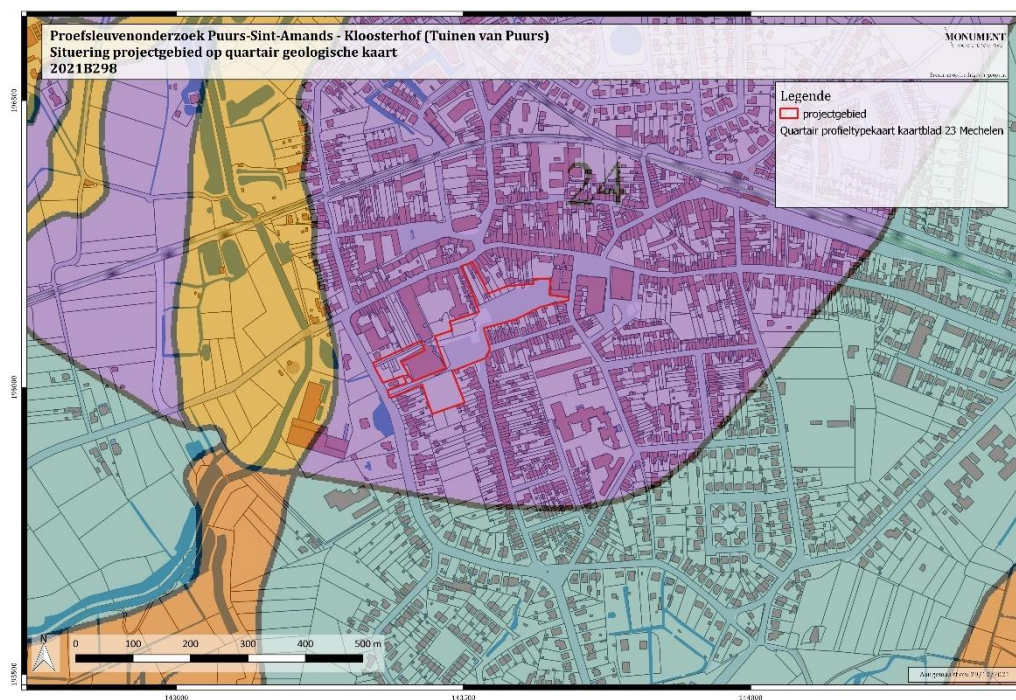
De Formatie van Zemst is uit drie belangrijke leden samengesteld.

- Het lid van Lembeke is samengesteld uit fijn tot middelmatig, soms grof, zand. In deze zandige matrix kunnen er silt- en kleipartikels aanwezig zijn. Het lid van Lembeke kan schelpresten bevatten. Onder het lid van Lembeke kunnen er twee afzettingstypes beschreven worden:
 - Een successie van fining-up cycli uit zand waarvan de textuur fijner wordt. Dit type is typisch voor een ondiep permanent zandig en vlechtend riviersysteem.
 - Een overheersend fijne tot middelmatige zandtextuur waar grind weinig voorkomend is.
- Het lid van Bos van Aa is uit een opeenvolging van verschillende cycli samengesteld. Elke cyclus start met een grindlaag met of zonder stratificatie en mogelijks in een zandmatrix. Op deze grindlaag volgen fijn tot grove zandige afzettingen. Wat stratificatie betreft zijn deze zandige sedimenten in een schuine en trogvormige stratificatie aanwezig. Het topfacies van de cyclus is samengesteld uit fijn zand, leem of vegetaite/humeuze-rijke klei. Er kunnen schelpresten aanwezig zijn. Deze afzettingen kunnen geassocieerd worden met een vlechtend riviersysteem.

De tertiaire ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat voor een klein gedeelte in het westen uit afzettingen van het lid van Bassevelde dat zich kenmerkt door donkergrijs middelmatig fijn siltig zand tot zand, dat glauconiet- en glimmerhoudend is met af en toe tussenvoegingen van grijze klei. Het lid van Watervliet, dat het grootste deel van het projectgebied uitmaakt, kenmerkt zich door een donkergroene zandige klei die glauconiet- en glimmerhoudend is maar niet kalkhoudend. Het lid van Bassevelde is net zoals het lid van Watervliet een onderdeel van de Formatie van Zelzate.

Figuur 15: Situering projectgebied op Tertiair geologische kaart.

Figuur 16: Situering projectgebied op Quartair geologische kaart.

Figuur 17: Situering projectgebied op bodemkaart.

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1 Historische beschrijving projectgebied

De oudste historische kaart die informatie verschaft over het projectgebied is de Villaretkaart (1745-1748). Puurs heeft zich ontwikkeld langsheen het T-kruispunt aan de Begijnhofstraat, de Hoogstraat en de R. Verbelenstraat. De voorlopers van deze straten zijn duidelijk te zien op de Villaretkaart. Het projectgebied bevindt zich vlak ten zuiden van dit T-kruispunt en situeert zich tussen de voorlopers van de Hof ten Berglaan ten westen en Palingstraat in het oosten. Ten westen van het projectgebied is een omwalde site – kasteel van 't Hof ten Berg – te zien. Het projectgebied bestaat grotendeels uit akkers en weilanden. Het uiterste noordelijke deel neemt gedeeltelijk bewoning met achterliggende tuinzones op.

De volgende historische kaart die meer informatie verschaft over het projectgebied is de Ferrariskaart (1771-1778). De kaart toont weinig verandering ten opzichte van de Villaretkaart. De kern ontwikkelt zich verder langsheen de wegen van het kruispunt, ten noorden en in het noordwestelijke deel van het projectgebied. In het westen, vlakbij Hof ten Bergelaan, is een solitair gebouw te zien. Verder is het terrein grotendeels nog steeds in gebruik als akkerland en weiland.

De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) toont een gelijkaardige situatie waarbij het grootste deel onbebouwd blijft. Uitzonderingen vormen het westelijk deel waar de bewoning nu duidelijk wordt weergegeven langsheen de volledige westelijke zijde en het noordelijke deel waar de langgerekte percelen grenzend aan de dorpsstraat bebouwd zijn. Ook het oostelijke uiteinde van het projectgebied snijdt een deel bewoning aan. Een opvallend verschil met Ferraris is de aanwezigheid van de wegen die de zuidelijke grenzen van de woonpercelen vormen. Een tweede weg loopt dwars doorheen het onderzoeksgebied in noordelijke richting en sluit aan op de eerder vermelde weg. De grenzen van het projectgebied lijken nu grotendeels overeen te stemmen met de perceelsgrenzen uit deze periode.

De topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) toont nagenoeg geen veranderingen. Alleen de oostelijke bebouwing maakt niet langer deel uit van het onderzoeksgebied.

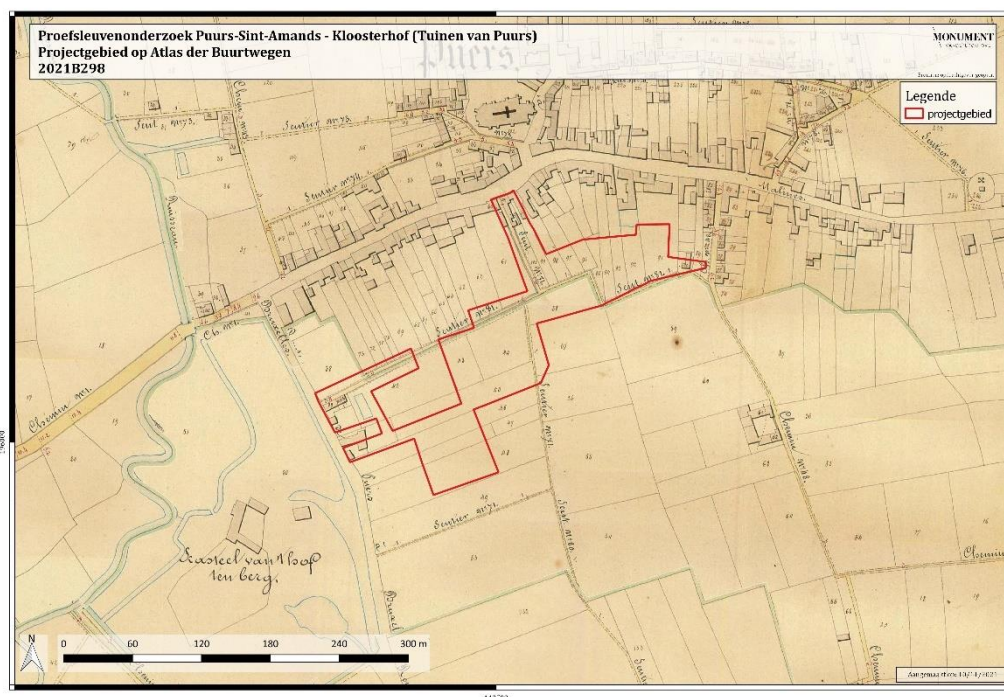
De Poppkaart (1842-1879) toont dezelfde situatie als de topografische kaart Vandermaelen.

Een luchtfoto uit 1971 geeft meer duidelijkheid over de invulling van het projectgebied. Het grootste deel wordt ingenomen door verharding. Bewoning bevindt zich voornamelijk in het westen en in het noorden. Dit laatste gedeelte wordt nog steeds ingenomen door langgerekte woonpercelen die grenzen aan de Botermarkt. Een luchtfoto uit 1989 toont de ontwikkeling van de verschillende zones binnen het gebied. In het westen werd de bebouwing uit de jaren 70 gesloopt om plaats te maken voor nieuwe woningen. Het centrale gedeelte werd ontwikkeld tot een zone met theaterzaal en parkeergelegenheid. De noordoostelijke zone werd eveneens

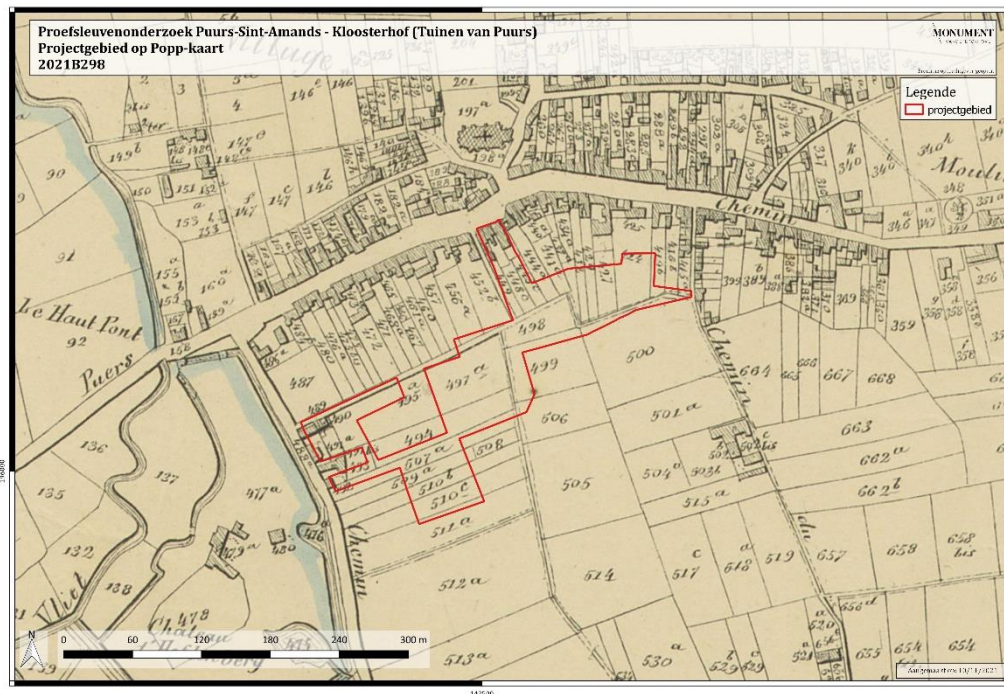
verhard. In 2003 is centraal een uitbreiding te zien aan de theaterzaal. Ten zuiden is een parkeerzone aangelegd, net als de Hondsmarkt die nu plaats biedt aan voertuigen. Het noordelijke deel onderging weinig verandering. In 2007 werd de Sport- en evenementenhal opgetrokken tussen Forum en Kloosterhof. Een luchtfoto uit 2017 toont geen veranderingen binnen de contouren van het projectgebied. In 2019 werd de theaterzaal afgebroken, alsook in het noordelijk deel werd een langgerekt perceel volledig vrijgemaakt van bebouwing. Dit wordt nu ingenomen door verharding – een verbreding van het Ursulinenpad.

Figuur 18: Projectgebied op de Ferrariskaart.

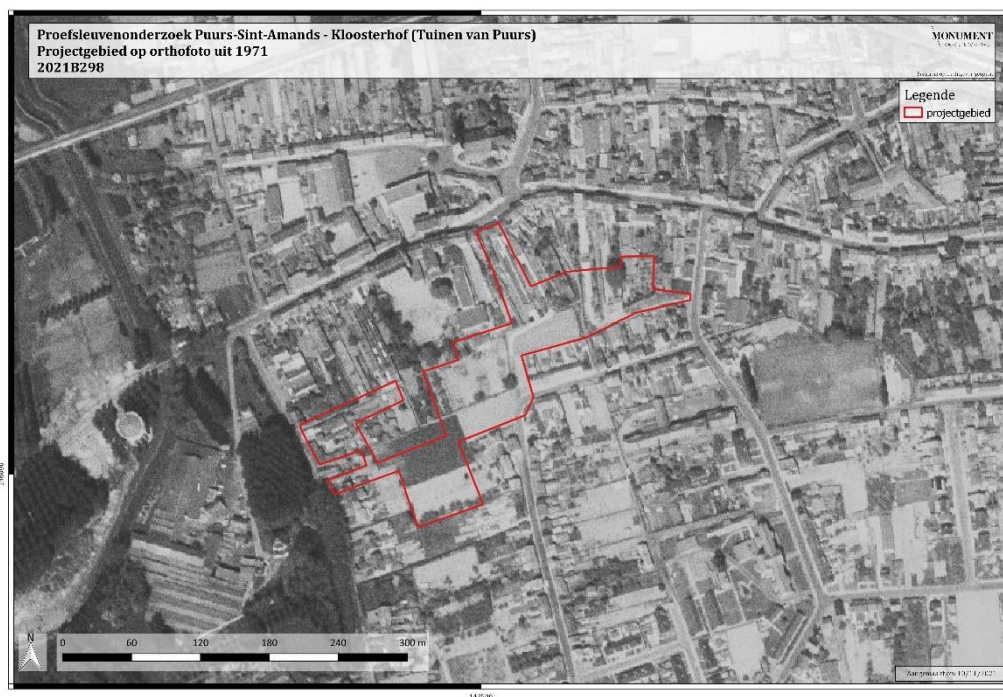
Figuur 19: Projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

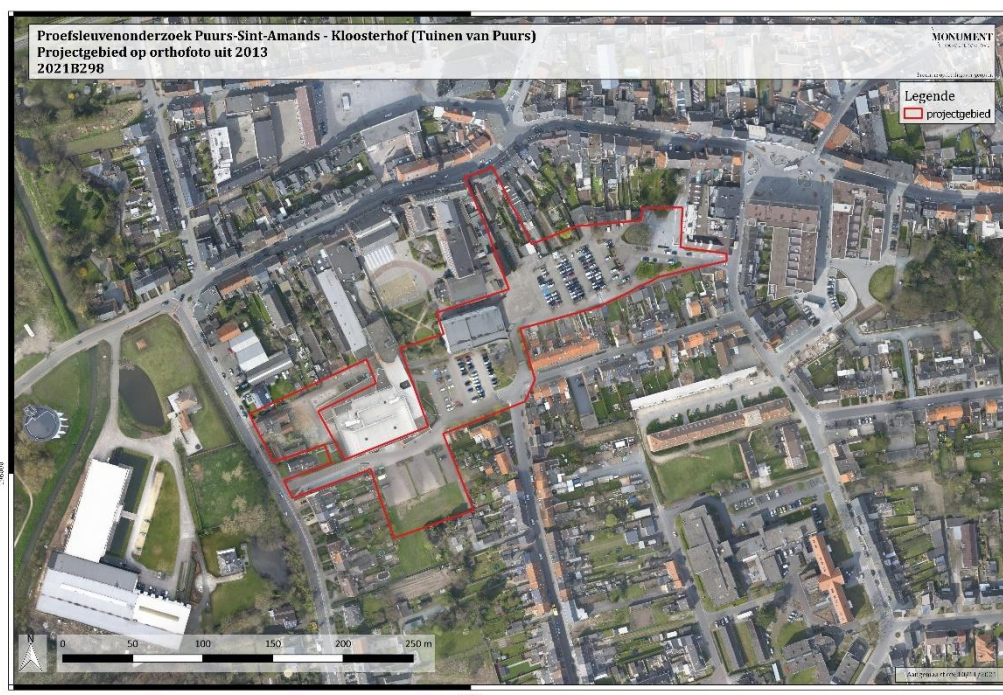
Figuur 20: Projectgebied op de Popp-kaart.

Figuur 21: Projectgebied op de Vandermaelenkaart.

Figuur 22: Projectgebied op orthofoto uit 1971.

Figuur 23: Projectgebied op luchtfoto uit 2013.

4.2. Archeologische voorkennis

Het projectgebied situeert zich in het centrum van Puurs-Sint-Amands waar zich verschillende aanduidingen bevinden van vastgestelde inventarissen en beschermd onroerend erfgoed. In de onmiddellijke omgeving bevinden zich hiervan verschillende elementen waaronder het Ursulinenklooster, de decanale Sint-Pieterskerk, het Sint-Angela-instituut, het Moortgathuis, dorpswoningen en de brouwerij Het Hof. Ten noordoosten van het centrum en ten zuiden van het centrum bevinden zich twee beschermde landschappen: enerzijds het Moer, anderzijds het Fort van Liezele en Liezelebroek. In de omgeving situeren zich eveneens enkele gebieden waar geen archeologie meer verwacht wordt. Ter hoogte van het centrum lokaliseert een zone zich meteen ten oosten van het projectgebied, langsheen de Palingstraat en Dorpshart. Een tweede gebied is gelegen ten zuidwesten van het centrum, tussen de Heide (westen), de Brandstraat (zuiden) en Hof-ter-Berglaan (oosten en noorden).

Binnen de contouren van het projectgebied bevindt zich een gedeelte van de zone die behoort tot het vastgesteld bouwkundig erfgoed Ursulinenklooster, Sint-Angela-instituut en het Moortgathuis. Het klooster en het instituut werden in 1857 opgericht met twee neogotische vleugels daterend uit 1903 en 1907. Tussen beide vleugels situeert zich het Moortgathuis waarvan de kern zou teruggaan tot 1719. Zowel het klooster als het instituut en het Moortgathuis werden opgenomen in de scholengroep van het Sint-Jan-Berchmansinstituut Puurs.

Tijdens het landschappelijk profielputtenonderzoek (2020E120) werd een heterogene en verstoorde bodemopbouw geregistreerd. De geobserveerde bodemopbouw kan in drie verschillende types samengevat worden.

- Het eerste type bestaat uit sterk puinige en verstoorde antropogene aangevoerde lagen samen met aangevoerde en gealtereerde Ap-horizonten tot een gemiddelde diepte van 0,64m -mv. Daaronder volgt onmiddellijk de C-horizont. Lokaal zijn er verstoringen waarneembaar tot in de C-horizont. De diepte van antropogene verstoring gaat van gemiddeld 0,64m -mv tot maximaal 1,16m -mv. De bodemopbouw kan als slecht gepreserveerd beschouwd worden.
- Lokaal is een matig gepreserveerde bodemopbouw waargenomen. Onder de antropogene en verstoorde Ap-horizonten (gemiddeld 0,70m -mv) volgt een sterk verstoorde Bw-horizont tot een respectievelijke diepte van gemiddeld 0,80m -mv. Daaronder volgt de C-horizont.
- Het derde type toont een aangebracht antropogeen sterk beïnvloed pakket tot een diepte van 1,14m -mv. Daaronder volgt een gepreserveerde Ap-horizont tot een diepte van 1,30m -mv. De volgende laag bestaat uit een Bs-horizont met een lichte uitloging aan de basis tot een diepte van 1,44m -mv. De laatste laag bestaat uit de C-horizont.

Figuur 24: Fotografische opname van profielput 4, behorend tot type 1, tijdens het proefputtenonderzoek (bron: monument vandekerckhove nv).

Figuur 25: Fotografische opname van profielput 8, behorend tot type 2, tijdens het proefputtenonderzoek (bron: monument vandekerckhove nv).

Figuur 26: Fotografische opname van profielput 7, behorend tot type 3, tijdens het proefputtenonderzoek (bron: monument vandekerckhove nv).

4.2.1. Centraal Archeologische Inventaris

CAI ID	Periode	Beschrijving
101006	Onbepaald	Graanmolen (geen sporen gevonden tijdens werfcontrole)
	Late Middeleeuwen	Losse vondst: melkteil of vetvanger Bron: Van Iseghem K. – werfcontrole naar aanleiding van bouw van appartementen (april-juni 2002)
106013	Onbepaald	Lusthof Hof ten Berg
	Volle Middeleeuwen: 11 ^{de} eeuw	Motte Bron: VERBESSELT J., 1969. Tussen Zennen en Rupel. Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13 ^{de} eeuw IX, p. 47-49. CALLAERT L. 2000. Hof ten Berg te Puurs, in: Klein-Brabants Kastelenboek, pp. 112-117. SEGERS G., 1999. Het Coolhem te Kalfort-puurs.
102583	Late Middeleeuwen	Banmolen – reeds in 1278 geattesteerd Bron: HOUTMAN E., 2005. Een kaartboek van de Sint-Bernardusabdij Hemiksem 1666-1671, p. 224. VERBESSELT J., 1969. Tussen Zenne en Rupel. Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13 ^{de} eeuw IX, p. 88.
100827	Nieuwe Tijd: 18 ^{de} eeuw	Molen Bron: HOUTMAN E., 2005. Een kaartboek van de Sint-Bernardusabdij Hemiksem 1666-1671,
212763	Ijzertijd	Gebouwplattegrond (paalsporen en kuilen)
	Romeinse tijd	Twee kuilen
	Late Middeleeuwen	- Gebouwplattegrond - Perceelsgreppels
	Nieuwe Tijd: 18 ^{de} eeuw	Perceelsgreppels, paalsporen en kuilen
	Nieuwste Tijd: 20 ^{ste} eeuw	WOI: bunkers behorend tot verdedigingslinie Bron: REYNS N. & CLAESSENS L., 2016. Archeologisch vooronderzoek Liezele (Puurs) – Molenstraat, Fortbaan Landschapspark Fort Liezele, Rapporten All-Archeo 308.
164934	Metaaltijden	Aardewerkvondsten
	Volle Middeleeuwen	Aardewerkvondsten
	Onbepaald	Aardewerkvondsten Bron: Toevalsvondsten gedaan door A. Verhaert in 2013 tijdens het doorkruisen van de akker. Terreinbezoek in functie van advies RUP

160708	Nieuwste Tijd: 20 ^{ste} eeuw	Fort Bron: DE SADELEER S., KENNES H., PLOMTEUX G., STEYAERT R., 1995. Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Mechelen, Kanton Puurs, Klein Brabant, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 13N3, Brussel - Turnhout
223520	Nieuwe Tijd	Losse vondst: metaalvondsten (kogels, loodjes, muntjes, knopen)
	Nieuwste Tijd: 19 ^{de} eeuw	Losse vondst: munten
	Nieuwste Tijd: 20 ^{ste} eeuw	Losse vondst: metaalvondsten (kogel, lepel, schietlood, plaatje, staafjes) Bron: vondstmelding 2019 metaaldetectie
207692	Nieuwe Tijd: 18 ^{de} eeuw	Losse vondst: munten Bron: vondstmelding 2014 metaaldetectie
160707	Nieuwste Tijd: 20 ^{ste} eeuw	Redoute of schans Bron: historisch onderzoek 2012
106014	Late Middeleeuwen	Motte Bron: SEGERS G., 1999. Het Coolhem te Kalfort-Puurs.

4.2.2. Archeologienota's

Puurs – Dorpshart²

In 2009 werd door Studiebureau Archeologie een bouwhistorisch en archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in de vorm van proefsleuven. Het onderzoek kaderde in de geplande werken voor het project 'Dorpshart'. Echter bleken grote delen van het terrein verstoord door 19de en 20ste eeuwse bebouwing. Bijkomend archeologisch onderzoek werd niet noodzakelijk geacht.

Puurs – Den Brand³

Naar aanleiding van een geplande verkaveling voerde Studiebureau Archeologie een proefsleuvenonderzoek uit net ten zuiden van de dorpskern van Puurs. In totaal werden 19 sleuven van diverse omvang aangelegd op het terrein. Het onderzoek leverde geen vondsten op. In totaal werden 76 sporen geregistreerd, allen kregen een recente datering toegewezen.

² <http://www.studiebureau-archeologie.be/referenties.html>

³ SMEETS M., 2009.

Ze bestonden uit greppels met een (heel) recente vulling die dienden om het terrein te ontwateren.

Bodemkundig gezien werd het projectgebied gekarteerd als een natte lemige zandbodem. Op het hoogste terreingedeelte werden enkele sporadische resten van een bewaarde podzol waargenomen.

Puurs – Begijnhofstraat⁴ ID 9520

In 2018 voerde Jeroen Verrijckt een bureaustudie uit naar het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied langsheen de Begijnhofstraat naar aanleiding van geplande afbraak van gebouwen en bouw van nieuwe wooneenheden met ondergrondse parking. Het onderzoek leverde een archeologische verwachting voor sites uit de steentijden, metaaltijden, romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd en nieuwste tijd. Steentijdsites kunnen een eerder lage verwachting worden toegeschreven. Dit geheel diende echter te worden bijgesteld door de studie van de 20ste eeuwse ontwikkelingsgeschiedenis van het projectgebied. De negatieve impact die de sloop- en bouwactiviteiten in het verleden hebben gehad op het bodemarchief stelden de verwachting voor de verschillende tijdsperiodes – met uitzondering van de steentijden die reeds laag werden ingeschat – bij tot een matige verwachting. Op basis van deze resultaten werd in eerste instantie een landschappelijk bodemonderzoek mogelijk gevolgd door archeologische boringen en een proefsleuvenonderzoek.

Puurs – Kloostertuin⁵ ID 11130

In 2019 voerde All-Archeo een bureaustudie uit naar het archeologisch potentieel van het projectgebied in het centrum van Puurs. Het onderzoek gebeurde naar aanleiding van de heraanleg van de historische kloostertuin en kaderde in het masterplan Tuinen van Puurs. Ook deze studie kadert in datzelfde masterplan. Hieruit bleek het archeologisch potentieel van de site vanaf de steentijden tot en met de meest recente periodes. Echter, gezien de beperkte impact van de geplande werken werden controleboringen geadviseerd. Er werden twee boringen geplaatst. Hieruit bleek het archeologische niveau (C horizont) zich dieper dan 70 cm onder het maaiveld bevindt, namelijk op 1,6 m. Boring 1 leverde een bruingrijze Ap horizont tot op 40 cm diepte, gevolgd door een Aap horizont met baksteen, glas en houtskool. De C-horizont werd op 1,6 m diepte aangesneden. Boring 2 kon slechts tot op een diepte van 70 cm gezet worden, gezien het vele puin dat zich in de ondergrond bevond. De boringen toonden wel aan dat het gebied in het verleden werd opgehoogd. Gezien de beperkte impact van de geplande werken, is de kost van een verder archeologisch onderzoek niet te verantwoorden. Er werd dan ook geen verder onderzoek geadviseerd.

⁴ VERRIJCKT J., 2018.

⁵ REYNS N., DELANNOYE C., FERKET R., 2019.

Puurs – Eeuwfeeststraat⁶ ID 18104

Naar aanleiding van de geplande riolerings- en wegeniswerken langs de Eeuwfeeststraat voerde ABO dit jaar een bureaustudie uit naar het archeologisch potentieel van de site. Op basis van deze studie bleek een middelmatig potentieel te zijn. Het terrein zou doorheen de jaren ook gedeeltelijk zijn opgehoogd. Voor het grootste deel van het projectgebied werd verder onderzoek geadviseerd in de vorm van landschappelijke boringen, mogelijk verkennende en waarderende boringen en proefsleuven.

⁶ HOLSTEIN C., 2021.

5. BESCHRIJVING VAN DE RESULTATEN

5.1. Stratigrafie

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 8 gedeeltelijke of partiële bodemprofielen geregistreerd. Hieronder volgt de bespreking van de relevante bodemprofielen. Enkel ter hoogte van profielen 2, 4 en 7 kon nog een vrij intacte bodemopbouw geregistreerd worden. De overige profielen vertonen een afgraving die plaatsvond voor de aanleg van de verhardingen. Hierbij werd afgegraven tot in de C-horizont getuige de scherpe bovengrens. Het terrein vertoont een lichte stijging in west-oost oriëntatie. De opgemeten hoogtes op het maaiveld variëren hierbij tussen de +5,45m TAW en +6,78m TAW. De moederbodem werd aangetroffen respectievelijk tussen +4,91m TAW en +6,05m TAW, of gemiddeld tussen 50 à 70cm onder het maaiveld.

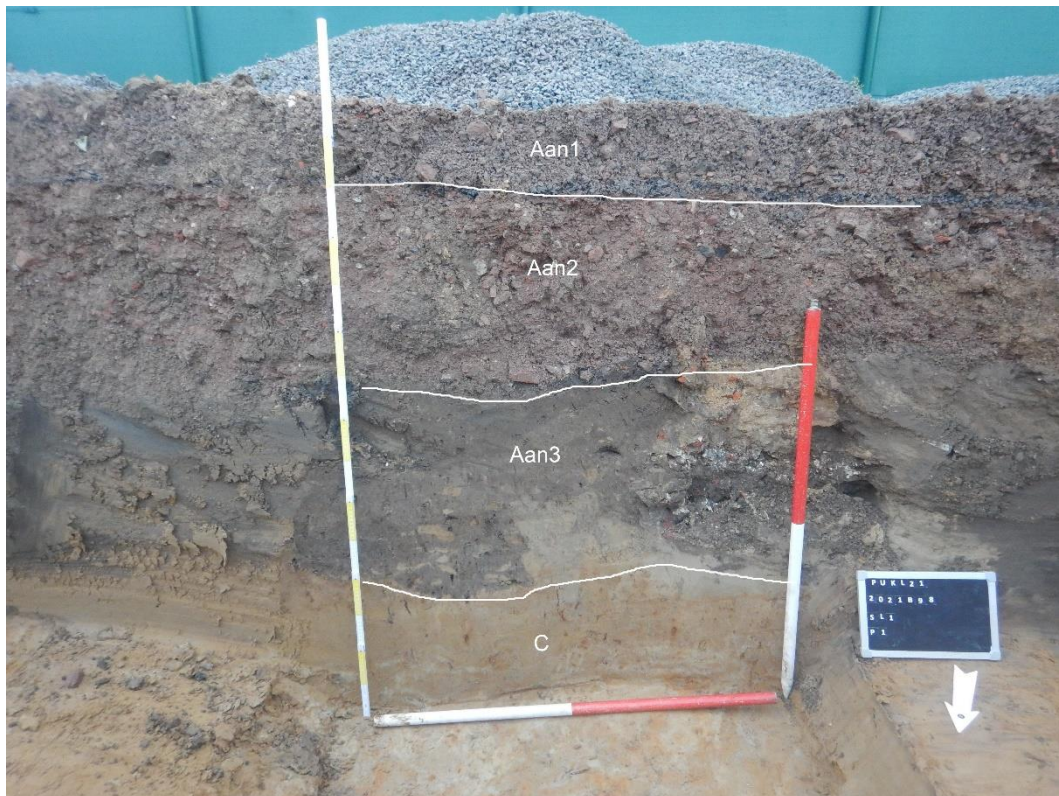
Figuur 27: Situering van de geregistreerde bodemprofielen.

Figuur 28: TAW-waarden opgemeten tijdens het proefsleuvenonderzoek.

Profiel 1 (Figuur 29) werd geregistreerd aan de zuidzijde van sleuf 1 en bevatte de volgende lagen:

- 0.00 – 0.20m Kiezellaag voor de parking (Aan1)
- 0.20 – 0.60m Donker roodbruin los puin, zeer veel brokken steengruis en bouw materiaal (Aan2)
- 0.60 – 1.10m Donker grijs vrij vaste zandleem met vrij veel houtskoolbrokjes, mogelijk voormalige sterk geroerde bouwvoor (Aan3)
- 1.10 – 1.50m Licht gelig beige zandleem, moederbodem (C-horizont)

Figuur 29: Fotografische opname van profiel 1 met aanduiding van de horizonten.

Profiel 2 (Figuur 30) werd geregistreerd aan de zuidzijde van sleuf 4 en bevatte de volgende lagen:

- 0.00 – 0.20m Kiezellaag voor de parking (Aan1)
- 0.20 – 0.60m Donker grijs los puin, zeer veel brokken steengruis en bouw materiaal (Aan2)
- 0.60 – 0.75m Donker grijs bruin vrij vaste zandleem met vrij veel houtskoolbrokjes, kalkmortel en bouw materiaal (Aan3)
- 0.75 – 0.80m Aan de linkerzijde is nog een restant van de oorspronkelijke Ap-horizont/bouwvoor waar te nemen bestaande uit donkerbruine homogene zandleem
- 0.80 – 0.95m Licht gelig beige zandleem, moederbodem

Figuur 30: Fotografische opname van profiel 2 met aanduiding van de horizonten.

Profiel 4 (Figuur 31) werd geregistreerd aan de oostzijde van sleuf 5 en bevatte volgende lagen:

- 0.00 – 0.25m Beige kiezellaag voor het petanqueplein (Aan1)
- 0.25 – 0.60m Donker grijs los puin, zeer veel brokken steengruis en bouw materiaal (Aan2)
- 0.60 – 0.70m Zwarte bruine zandleem (Ap)
- 0.70 – 0.80m Donkerbruine zandleem met sporen van bioturbatie (Bw)
- 0.80 – 0.90m Licht gelig beige zandleem, moederbodem (C)

Figuur 31: Fotografische opname van profiel 4 met aanduiding van de horizonten.

Profiel 5 (Figuur 32) werd geregistreerd aan de zuidzijde van sleuf 6 en bevatte de volgende lagen:

- 0.00 – 0.10m Klinkers
- 0.10 – 0.55m Donkerbruine puinhoudende zandleem gemengd met grijze mortel, parking (Aan)
- 0.55 – 0.70m Licht gelig beige zandleem, moederbodem (C)

Figuur 32: Fotografische opname van profiel 5 met aanduiding van de horizonten.

Profiel 6 (Figuur 33) werd geregistreerd aan de westzijde van sleuf 7 en bevatte de volgende lagen:

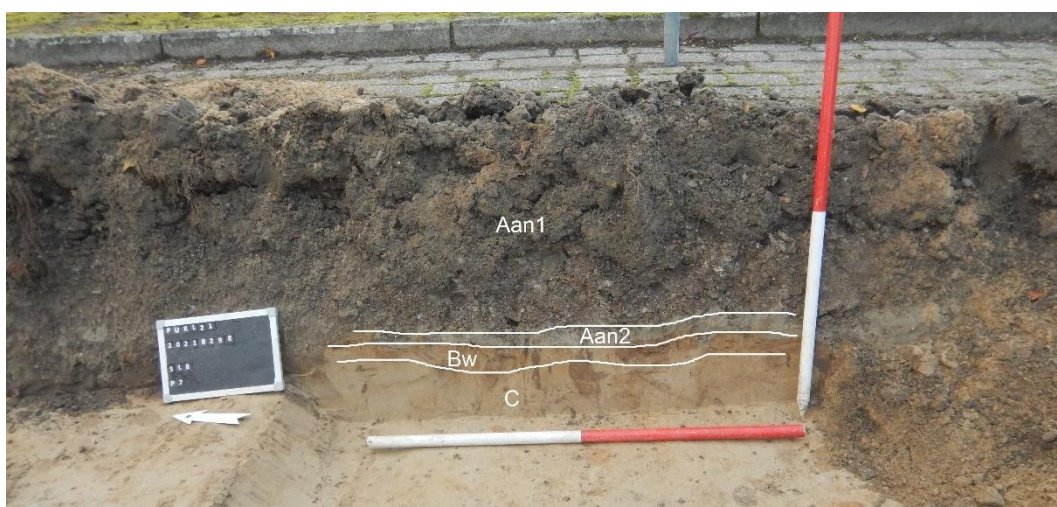
- 0.00 – 0.10m Klinkers
- 0.10 – 0.55m Donkerbruine puinhoudende zandleem gemengd met grijze mortel, parking (Aan)
- 0.55 – 0.70m Licht gelig beige zandleem, moederbodem (C)

Figuur 33: Fotografische opname van profiel 6 met aanduiding van de horizonten.

Profiel 7 (Figuur 34) werd geregistreerd aan de oostzijde van sleuf 8 en bevatte de volgende lagen:

- 0.00 – 0.10m Klinkers
- 0.10 – 0.50m Donkerbruin puinhoudende zandleem gemengd met grijze mortel, parking (Aan1)
- 0.50 – 0.55m Licht blauwig grijs zand, aangevoerd ter stabilisatie (Aan2)
- 0.55 – 0.60m Licht bruinig beige zandleem (restant B-horizont)
- 0.60 – 0.70m Licht gelig beige zandleem, moederbodem (C)

Figuur 34: Fotografische opname van profiel 7 met aanduiding van de horizonten.

Profiel 8 (Figuur 35) werd geregistreerd aan de oostzijde van sleuf 9 en bevatte de volgende lagen:

- 0.00 – 0.10m Klinkers
- 0.10 – 0.55m Donkerbruin puinhoudende zandleem gemengd met grijze mortel, parking (Aan)
- 0.55 – 0.65m Licht beige zandleem, moederbodem (C)

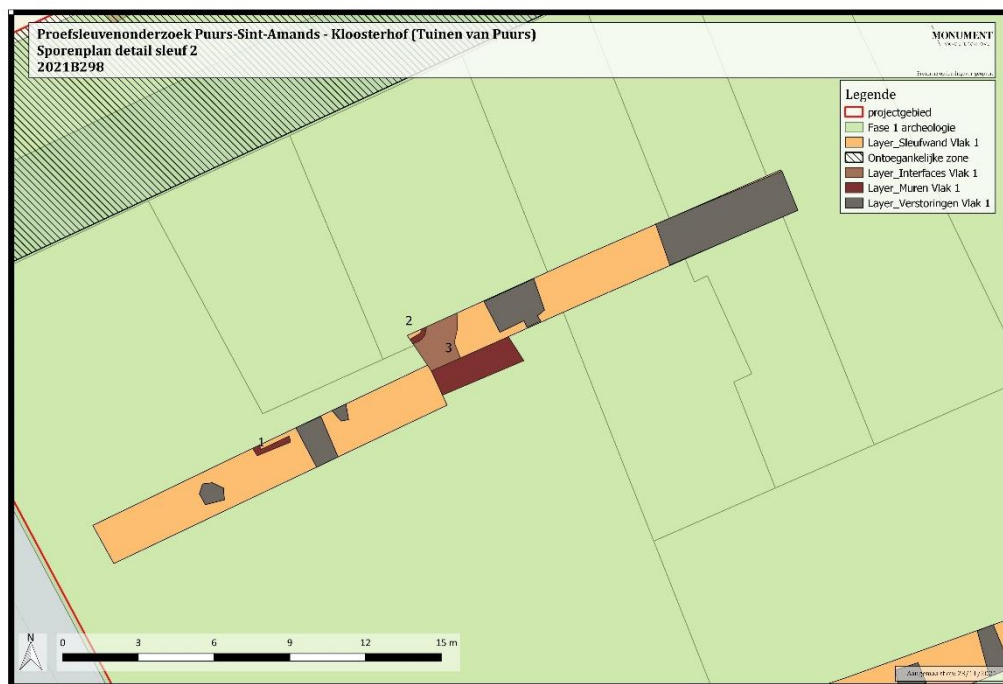

Figuur 35: Fotografische opname van profiel 8 met aanduiding van de horizonten.

Figuur 37: Sporenplan westelijk deel onderzoeksgebied fase 1B (partim).

5.2.1. Muurresten

Muur S1 werd opgemeten in sleuf 2. De muur meet ca. 1m lang en maakt een rechte hoek naar het noorden toe. De bakstenen zijn matig bewaard, 2 rijen hoog, met afmetingen van 15cm x 7,5cm x 4cm. De mortel bestaat uit vrij harde, licht wittig grijze zandmortel met kalkstippen. Waarschijnlijk betreft het hier een restant van fundering daterende uit de Nieuwe/Nieuwste Tijd (Figuur 42).

Figuur 38: Detail sporenplan sleuf 2.

Figuur 39: Fotografische opname van spoor 1.

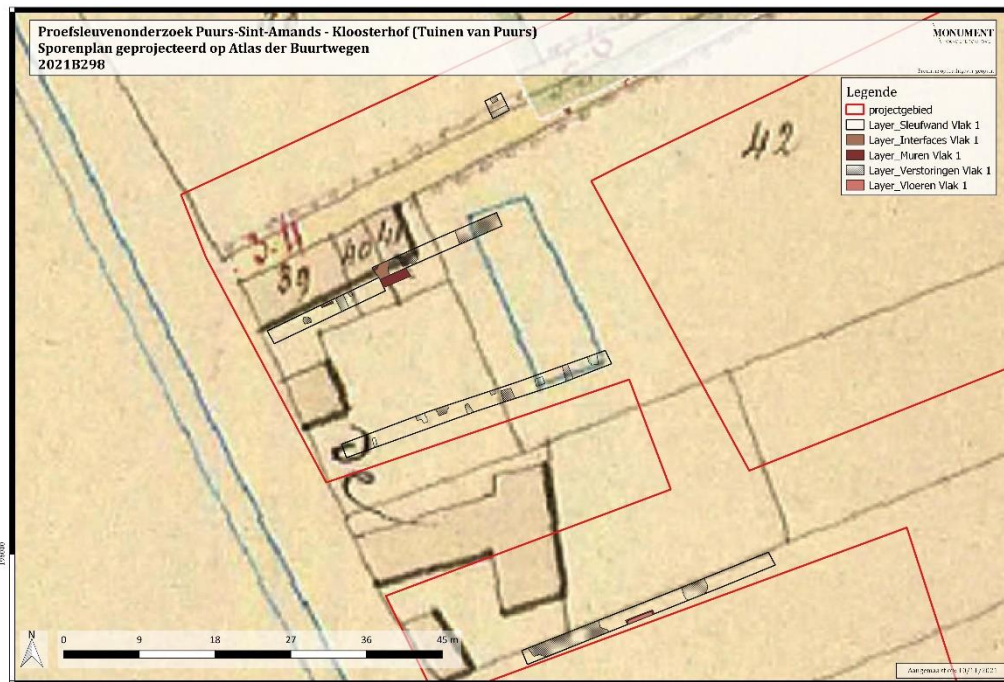
S2 bevindt zich eveneens in sleuf 2 maar is een cirkelvormige opgaande bakstenen structuur. Deze was opgebouwd uit bakstenen met formaat 15cm x 8cm x 5cm, bijeen gehouden door een grijze weinig zandige kalkmortel met kalkstippen. Mogelijks is dit de restant van een stenen waterputje met een diameter van ongeveer 80cm. Daarrond werd een grijs puinig spoor geregistreerd als S3, wat de aanlegssleuf is van deze stenen structuur. Uit de insteek werd rood geglazuurd aardewerk gerecupereerd. De structuur is waarschijnlijk eveneens te linken aan de vroegere bewoning die werd afgebroken voor de aanleg van de parking destijds (Figuur 42).

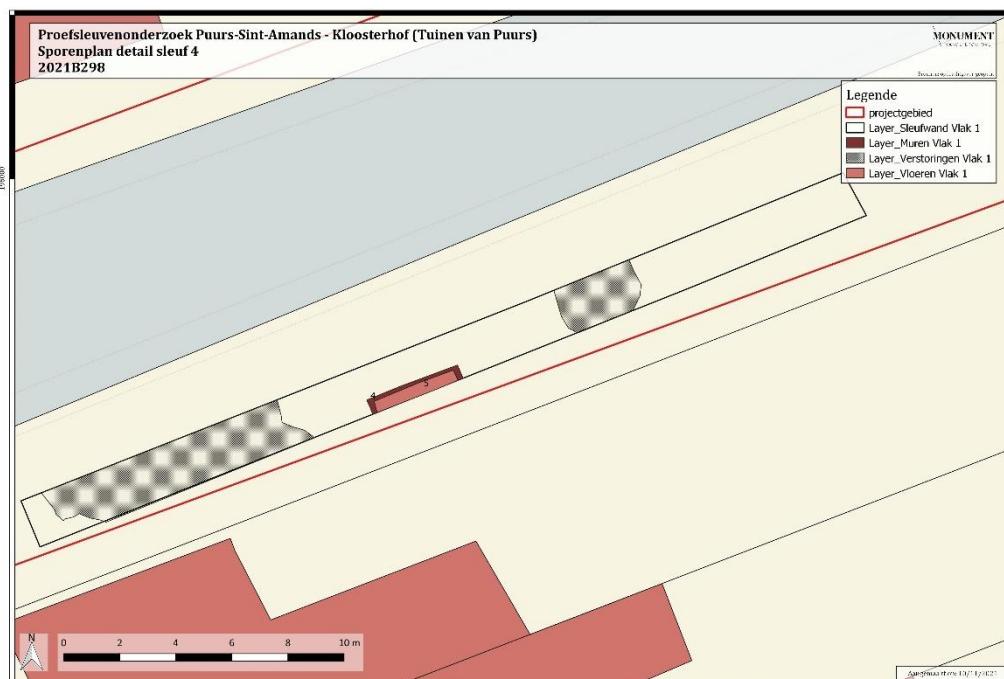
Figuur 40: Fotografische opname van de sporen S2 en S3 in sleuf 2.

Figuur 41: Detailopname van structuur S2 in sleuf 2.

Figuur 42: Projectie van de sporen op de Atlas der Buurtwegen.

Figuur 43: Sporenplan detail sleuf 4.

Ook ter hoogte van sleuf 4 konden nog enkele bakstenen structuren opgemeten worden. S4 en S5 betreffen de restanten van een opgaande muur en een vloerniveau. De bakstenen waren 2 rijen hoog bewaard en hadden afmetingen van ongeveer 18cm x 8,5cm x 5 cm. De

mortel was een vrij harde weinig zandige bruinig beige zandmortel met kalkstippen. De vloer betreft een betonnen vloerniveau. Opnieuw zijn deze restanten te linken aan voormalige bewoning uit de Nieuwe/Nieuwste tijd die gesloopt werd. Deze bewoning is nog zichtbaar op luchtfoto's genomen in de periode 1979-1990 (Figuur 45).

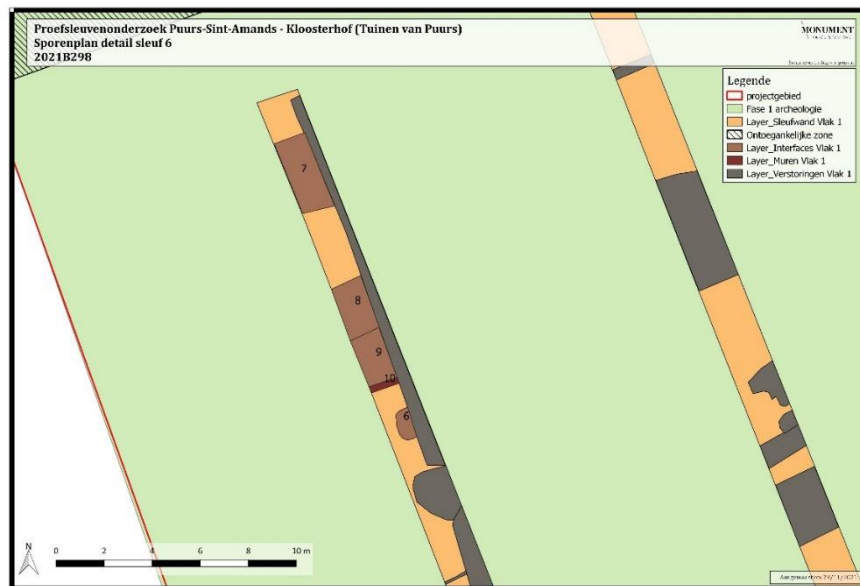

Figuur 44: Fotografische opname van de sporen S4 en S5.

Figuur 45: Projectie sporenplan op orthobeeld uit 1979-1990.

Tenslotte werd in sleuf 6 bij het couperen van sporen S8 en S9 nog een laatste restant van een muur aangetroffen. Deze was 3 rijen diep bewaard en bestond uit bakstenen met een formaat van ongeveer 27cm x 12cm x 5cm. De mortel bestond uit vrij gelig beige, zachte zandige zandmortel met kalkstippen en houtskoolspikkels. Het spoor S9, bestaande uit donkergrijze puinige zandleem is een kuil uitgegraven tegen de muur en dus jonger.

Figuur 46: Sporenplan detail sleuf 6.

Figuur 47: Fotografische opname van spoor S10.

5.2.2. Kuilen

Er werden vier kuilen opgetekend, allen gesitueerd in sleuf 6. Het gaat hierbij om de spoornummers S6, S7, S8 en S9. De sporen S7 en S8 vertoonden gelijkaardige vormkenmerken. S7 (Figuur 34) betreft een licht bruine homogene zandig zandlemige verkleuring met een vrij scherpe aflijning. Het spoor was vrij omvangrijk, over de volledige breedte van de sleuf waar te nemen met een lengte van circa 3m. In doorsnede tekent dit spoor zich af als een komvormige kuil met een vrij platte bodem. De bewaringsdiepte van het spoor is ongeveer 1m onder archeologisch niveau. De vulling is licht bruin met donkerbruine vlekken en bevat heel weinig houtskoolspikkels. De datering en functie van de kuil zijn niet gekend. Er werd geen materiaal gerecupereerd uit de vulling.

Kuil S8 (Figuur 50) is zeer gelijkaardig qua afmetingen, vorm en vulling aan spoor S7. Onderin het spoor S8 bevindt zich wel een eerder puinige laag (laag 11). Deze kuil oversnijdt ook de kuil S9. Dit betekent dat de kuil S8 eveneens te situeren is in de Nieuwe/Nieuwste tijd of jonger.

Figuur 48: Sporenplan detail sleuf 6.

Figuur 49: Fotografische opname van de coupe op S7.

Figuur 50: Fotografische opname van de coupe op S8 en S9 (met links in beeld eveneens S10).

5.3. Vondsten

In totaal werden vier inventarisnummers uitgedeeld tijdens het proefsleuvenonderzoek, aan aardewerk, bouwmateriaal en glas.

Er werden vijf scherven rood geglaazuurd aardewerk aangetroffen, en 1 scherf industrieel wit aardewerk. Verder werden nog een fragment bouwmateriaal (tegels) en een scherf transparant wit glas aangetroffen. Het vondstmateriaal is te dateren in de Nieuwe/Nieuwste Tijd.

Inventarisnummers 2 en 4 zijn afkomstig uit respectievelijk de insteek en de vulling van spoor 2. Dit betreft een kleine stenen waterput en is aldus op basis van het vondstenensemble te dateren in de Nieuwe/Nieuwste Tijd. De kuilen S6 en S8 leverden slechts rood geglaazuurd aardewerk op waardoor ze te dateren zijn in de Late Middeleeuwen of jonger.

Figuur 51: Fotografische opname van de vondsten met inventarisnummer 2.

Figuur 52: Fotografische opname van de vondsten met inventarisnummer 4.

5.4. Voorlopige interpretatie

Binnen het onderzochte deel van het projectgebied werd een matig natte zandleembodem aangetroffen die sterk antropogeen verstoord was. De bodemsequentie betreft over het grootste deel van het terrein een opeenvolging van A- en C-horizonten. Slechts zeer lokaal was nog een oorspronkelijke bodemopbouw bestaande uit een Ap-B-C sequentie waar te nemen. De bovenste antropogene lagen zijn recent gezien de aanwezigheid van baksteen- en puinresten en zijn te linken aan de recent ingerichte verhardingen. Enkele archeologische sporen werden aangetroffen die te dateren zijn in de Nieuwe/Nieuwste tijd en te linken aan de voormalige bebouwing die destijds werd afgebroken voor de inrichting van de parkings. Deze sporen zijn matig bewaard gezien het terrein grotendeels geleden heeft onder afgravingen en ophogingen in functie van de verhardingen en parkings. Aan de hand van de afgegraven sleuven en geregistreerde profielen is duidelijk dat het terrein een grote mate van antropogene verstoring heeft gekend. De C-horizont werd vastgesteld rond gemiddeld +4,91m TAW en +6,05m TAW, of dus zo'n 50 à 70cm onder het maaiveld.

Volgens de verrichte bureaustudie gaan de vroegste sporen in de dorpsontwikkeling van Puurs-Sint-Amands terug tot de vroege middeleeuwen. Ten zuiden van het centrum kwamen eerder sporen aan het licht daterend uit de IJzertijd en de Romeinse periode. Sporen uit deze periodes of voorgaande periodes werden verwacht tijdens het onderzoek.

Binnen het plangebied werden enkele archeologische sporen geregistreerd. Het gaat om enkele muurresten en kuilen te situeren in de Nieuwe/Nieuwste tijd. Deze sporen zijn echter slecht bewaard en te fragmentarisch om enige kenniswinst op te leveren. Verder werden enkel antropogene ophogingen en verstoringen zoals kabels en leidingen aangetroffen. Gezien deze antropogene ingrepen werden oudere sporen niet bewaard. Er is dus geen potentieel op verdere kenniswinst binnen het onderzochte deel van het projectgebied.

6. BELANG EN WAARDERING

6.1. Aard van de potentiële kennis

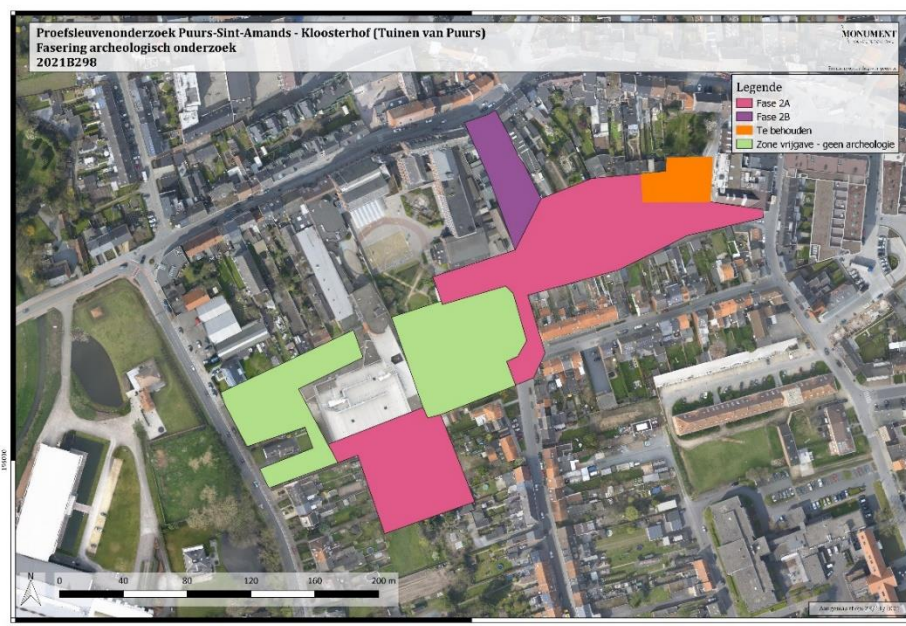
Het uitgevoerd archeologisch onderzoek maakt duidelijk dat de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied sterke antropogene invloeden heeft ondergaan. Oudere sporen werden bijgevolg niet bewaard. Enkele meer recente muurresten en kuilen werden fragmentarisch aangetroffen en slecht bewaard. Er is geen potentieel op verdere kenniswinst binnen het onderzochte deel van het projectgebied.

6.2. Waardering van de archeologische site

Het potentieel tot kennisvermeerdering van de waargenomen archeologische sporen wordt als dermate laag ingeschat dat verder vervolgonderzoek niet wordt geadviseerd.

6.3. Archeologisch advies

Concluderend kan gesteld worden dat het noch opportuun noch wenselijk is verder archeologisch onderzoek uit te voeren binnen de onderzochte delen van het masterplan Tuinen van Puurs. Dit advies heeft enkel betrekking op de zones 1A en 1B (partim). Het onderzoek ter hoogte van de zones 1B (partim 2), 2A en 2B dient uiteraard nog steeds te worden uitgevoerd, hiervoor kan pas een advies worden neergepend na de uitvoering van het terreinwerk.

Figuur 53: Fasering van het archeologisch onderzoek met aanduiding van de zone voor vrijgave na uitvoering fase 1A en 1B, en de nog uit te voeren fasen 2A en 2B.

7. SAMENVATTING

Het plangebied situeert zich in het centrum van Puurs, net ten zuiden van de Begijnhofstraat-Hoogstraat waarrond de dorpskern zich ontwikkeld heeft. Het plangebied wordt ten noorden begrensd door het Forum, de Botermarkt en de percelen ten noorden van de Hondsmarkt. Ten oosten wordt het begrensd door de Palingstraat, ten zuiden door de Hondsmarkt en het Kloosterhof. Ten westen wordt het projectgebied begrensd door de Hof ten Berglaan. Het terrein bevindt zich op een hogere locatie van de oostelijke heuvelflank dat zich in het interfluvium van de Molenbeek en de Grote Molenbeek bevindt. De bodemtypekaart geeft het plangebied weer als antropogene bodem waarvan het bodemarchief (deels) verstoord werd door bebouwing.

Het terrein zal ontwikkeld worden in het kader van het masterplan Tuinen van Puurs. De bestaande sport- en evenementenhal zal verbouwd worden, een nieuw administratief centrum zal opgetrokken worden en de Hondsmarkt zal voorzien worden van een dorps tuin en wooneenheden. Deze worden ook voorzien van parkeerkelders met een verstoring tot 4m onder het maaiveld. Overige bebouwing wordt voorzien langsheen het Ursulinenpad en in het zuidwestelijke deel van het projectgebied. De rest wordt voornamelijk ingenomen door verhardingen met een verstoring tot 60cm onder het maaiveld.

Een landschappelijk bodemonderzoek in de vorm van negen profielputten werd uitgevoerd. Dit toonde aan dat het terrein sporen van antropogene verstoring vertoont en er op enkele locaties nog een intacte bodemopbouw waarneembaar was. Op het plangebied zelf werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. De Centraal Archeologische Inventaris toont voornamelijk de aanwezigheid van sporen en resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd.

Tijdens het archeologisch proefsleuvenonderzoek binnen fase 1a en fase 1B (partim) werd duidelijk dat het terrein grotendeels antropogene verstoringen vertoont te linken aan de aanleg van de verhardingen, leidingen en rioleringen en parking. Slechts heel lokaal werd een intacte bodemopbouw waargenomen. Binnen het plangebied werden enkele archeologische sporen geregistreerd. Het gaat om enkele muurresten en kuilen, meestal te situeren in de Nieuwe/Nieuwste tijd. Kuil S7 kan mogelijk een oudere datering hebben, dit obv kleur en uitloging. Helaas werden er geen vondsten aangetroffen om een datering te staven.

Deze sporen zijn echter slecht bewaard en te fragmentarisch om enige kenniswinst op te leveren. Verder werden enkel antropogene ophogingen en verstoringen zoals kabels en leidingen aangetroffen. Gezien deze antropogene ingrepen werden oudere sporen niet bewaard. Er is dus geen potentieel op verdere kenniswinst binnen het onderzochte deel van het projectgebied. Wel wordt gewezen op de wettelijke verplichting om bij aantreffen van

archeologische sporen/vondsten tijdens werken, dit te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed⁷.

⁷ Zie artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 5.1. van het Onroerenderfgoedbesluit.

8. BIBLIOGRAFIE

8.1. Literatuur

- HANECA K., DEBRUYNE S., VANHOUTTE S. EN ERVYNCK A. 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar de optimale strategie, *Onderzoeksrapporten Onroerend Erfgoed* 48.
- HOLSTEIN C., 2021, Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Eeuwfeeststraat te Puurs (provincie Antwerpen) Archeologienota, Aartselaar.
- SMEETS M., 2009. ARCHEO-RAPPORT 10. Archeologisch vooronderzoek in het kader van de verkaveling “Den Brand” te Puurs.
- VERRIJCKT J., 2018. Archeologienota rapport 0010 Puurs Begijnhofstraat, Beerse.
- REYNS N., DELANNOYE C., FERKET R., 2019. Archeologienota Puurs (Puurs-Sint-Amands) – Kloostertuin.

8.2. Internetbronnen

- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>

9. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Situering projectgebied op GRB
- Bijlage 2: Situering projectgebied op recent orthobeeld
- Bijlage 3: Onderzoeksgebied fase 1
- Bijlage 4: Topografische kaart
- Bijlage 5: Topografische kaart detail
- Bijlage 6: Tertiair geologische kaart
- Bijlage 7: Quartair geologische kaart
- Bijlage 8: Bodemkaart
- Bijlage 9: Werkputtenplan
- Bijlage 10: Situering bodemprofielen
- Bijlage 11: TAW-waarden
- Bijlage 12: Sporenplan op Atlas der Buurtwegen
- Bijlage 13: Sporenplan op orthobeeld 1979
- Bijlage 14: Sporenplan westelijk deel
- Bijlage 15: Detail sporenplan sleuf 2
- Bijlage 16: Detail sporenplan sleuf 4
- Bijlage 17: Sporenplan oostelijk deel
- Bijlage 18: Detail sporenplan sleuf 6
- Bijlage 19: Ferrariskaart
- Bijlage 20: Atlas der Buurtwegen
- Bijlage 21: Popp-kaart
- Bijlage 22: Vandermaelenkaart
- Bijlage 23: Orthobeeld 1971
- Bijlage 24: Orthobeeld 2013
- Bijlage 25: Sporenlijst
- Bijlage 26: Inventarislijst
- Bijlage 27: Fotolijst
- Bijlage 28: Fasering archeologisch onderzoek